

Försvarsdepartementet
103 33 Stockholm
fo.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av Materieförsörjningsstrategi – För vår gemensamma säkerhet (SOU 2022:24)

Ref. Fö2022/00728

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) ser positivt på framtagandet av en Materieförsörjningsstrategi för det militära försvaret och tillstyrker i stort utredningens förslag. ISP vill dock framföra följande synpunkter.

ISP anser att betänkandet ger en god deskriptiv bild av materieförsörjningens komplexitet. En utgångspunkt för utredningens arbete och avgränsning har varit nuvarande exportkontrollregelverk.

Exportkontrollens nära koppling till materieförsörjningen är något som ISP vill betona. I betänkandet framgår att målet med materieförsörjningen är att säkerställa det militära försvarets behov av materiel och materielrelaterade tjänster i fred, kris och krig såväl i dag som i framtiden. Som betänkandet framhåller är en effektiv och ansvarsfull exportkontroll en nödvändig förutsättning för att säkra tillgången till avancerad teknik från samarbetsländer t.ex. vid internationella materielsamarbeten.

Det huvudsakliga syftet med exportkontroll är att förhindra att en produkt eller en teknik av ett visst slag ska spridas till oönskade mottagare. Ett annat syfte är att kunna begränsa och styra eller förhindra exporten av produkter som på grund av kris eller krig antingen behövs för det nationella försvaret, eller som det råder brist på i omvärlden. Exportkontrollen är således ett säkerhetspolitiskt instrument.

	2(5)
Dnr: 2022-7.5.2-0005	

De senaste åren har världen kraftigt rustat upp sina väpnade styrkor. Rysslands invasion av Ukraina i februari 2022 har ytterligare påskyndat upprustningen i många länder. Upprustningen ställer höga krav på exportkontrollen. Till stor del är det kombinationen av upprustningen och internationaliseringen av både svensk och utländsk försvarsindustri och PDA-industri som leder till de höga kraven på exportkontrollen. Kraven går långt utöver den traditionella exportkontrolluppgiften att bedöma lämpligheten av att ett visst slags krigsmateriel eller ett visst slags produkt med dubbla användningsområden (PDA) når en viss mottagare eller slutanvändare.

Sedan två decennier tillbaka exporterar svensk försvarsindustri över hälften av den krigsmateriel som tillverkas i Sverige. Svensk försvarsindustri och PDA-industri har dessutom sedan några decennier tillbaka lagt en stor del av sin forskning och utveckling utomlands. Oundvikligen leder detta till att det finns risk för att teknik som anses känslig när det gäller svensk försvarsförmåga sprids på ett sätt som förut inte var tänkbart.

Det förekommer även allt oftare att det ställs motköpskrav från ett köparland som kan leda till permanent tekniköverföring som i sin tur riskerar att leda till oönskad tekniköverföring till tredjeländer. Ju närmare försvarsindustrin internationellt knyts ihop genom samarbeten, sammanslagningar och uppköp, desto större utmaning blir det när ett land, t.ex. Sverige, säger nej till en tredjelandsaffär i vilken dess försvarsindustri agerar som underleverantör när ett annat samarbetsland har sålt ett system i sin helhet till ett tredje land.

Flera länder har under de senaste åren påbörjat en uppköpsstrategi av ägande i företag som tillverkar eller säljer krigsmateriel eller strategiskt viktig PDA. Ofta handlar det om länder som är föremål för vapenembargo eller andra internationella sanktioner och som därför har svårigheter att köpa sådana produkter. Syftet är ofta att genom ägandet förenkla överföring av materiel och produkter som för dessa länder är vitala för militär slutanvändning.

Många länder lägger nu ett ökat fokus i exportkontrollen på att i ett tidigt stadium upptäcka och identifiera icke-kontrollerade produkter och tekniker, som kan ha en avgörande betydelse i en framtida militär strid. Att upptäcka och identifiera svenska företag som har en verksamhet som i grunden är civil men som har produkter som ändå är åtråvärda för andra länders försvarsmakter, utan att dessa utgör kontrollerade produkter med dubbla användningsområden, är mycket arbetskrävande och komplicerat. Ett exempel är företag som är verksamma inom framväxande tekniska områden, t.ex. inom artificiell intelligens (AI), kvantdatorer/kvantkryptografi, nanoteknologi och bioteknik, och vars produkter ännu inte har hamnat under exportkontroll.

Den militära nyttan av de framväxande teknikerna är så pass avgörande att många bedömare anser att den som leder teknikutvecklingen på dessa områden framöver även kan räkna med ett militärt övertag i vissa vitala avseenden. För att kunna upptäcka och identifiera sådana svenska företag är ett samspel nödvändigt mellan flera olika myndigheter, där ISP är en aktör, och där Försvarsmakten, Försvarets materielverk, FOI och de svenska underrättelsemyndigheterna är andra aktörer. ISP stödjer utredningens slutsatser kring teknikutvecklingens konsekvenser på utformningen av materieförsörjningen i avsnitt 8.9.

	3(5)
Dnr: 2022-7.5.2-0005	

och vill betona vikten av att Sverige har förmåga att hindra oönskad teknologispridning till andra länder.

ISP:s synpunkter på kap 13–15

13.7 Materieförsörjningen ska stödja forcerad förmågeuppbyggnad

Som konstaterats i betänkandet har Försvarmakten ett betydande beroende av andra länder för att få tillgång till materiel. ISP vill belysa det ömsesidiga beroendet mellan Sverige och andra närstående försvarsindustriländer. Att Sverige och svensk försvarsindustri kan upprätthålla leveranser, särskilt följdleveranser, till utländska kunder kan i förlängningen påverka möjligheten att importera materiel ämnad för Försvarmakten. ISP betonar därför vikten av att Sverige förblir en pålitlig leverantör till kunder utomlands även vid en forcerad inhemsk förmågeuppbyggnad.

13.16 Staten bör nyttja internationella samarbeten när det bidrar till målet med materieförsörjningen

Utredningen skriver i betänkandet att Sveriges möjligheter till internationella samarbeten är beroende av att Sverige är en attraktiv och pålitlig samarbetspartner. En del av detta är att staten, för att uppfattas som pålitlig, har förmågan att hindra oönskad spridning av teknisk kunskap genom regelverk, arbetssätt och kompetens. En ansvarsfull och effektiv exportkontroll är således enligt ISP:s bedömning en förutsättning för att ingå i internationella materielsamarbeten och dess bidrag till materieförsörjningen.

13.19 Staten ska identifiera och inrikta strategiska materielområden

Utredningen konstaterar i betänkandet att innebörden av begreppet väsentliga säkerhetsintressen är oklar och att användningen bör renodlas. Även ISP har noterat den oklarhet som föreligger kring begreppet väsentliga säkerhetsintressen och stödjer utredningens förslag om att identifiera och peka ut strategiska materielområden.

14 Implementering och förvaltning

ISP stödjer utredningens förslag till fastställande, implementering och förvaltning av materieförsörjningsstrategin. Utredningen skriver att den planerade nya myndigheten för totalförsvarsanalys kan få en roll i uppföljningen av strategin. ISP noterar dock att utredningen fokuserat på uppföljning av strategin men samtidigt saknar förslag gällande utvärdering av den, dvs. strategins resultat och effekter på sikt.

15.1.6 Behov av analyser och underlag

ISP stödjer utredningens förslag och ser ett behov av fördjupad kunskap om t.ex. hur försvarsmarknaden ser ut och utvecklas i Sverige och internationellt, hur Sveriges import och export utvecklas och omfattningen på forskning och utveckling. ISP har noterat den osäkerhet, med användningar av skattningar och indikativa beräkningar, som finns i delar av statistiken.

	4(5)
Dnr: 2022-7.5.2-0005	

Svenskt medlemskap i Nato och eventuella implikationer för implementeringen av materielförsörjningsstrategin

Remissinstanserna har ombetts att i behandlingen av remissen också beakta vilka eventuella implikationer för implementering av materielförsörjningsstrategin ett svenskt medlemskap i Nato kan innebära. Utredningen har utgått från den säkerhetspolitiska inriktning som rådde då utredningen tillsattes, det vill säga att Sverige är militärt alliansfritt och inte medlem i Nato. Utredningen tar således inte hänsyn till Sveriges ansökan om medlemskap i Nato. I betänkandet skriver utredningen (avsnitt 1.4) att om Sverige blir medlem i Nato finns anledning att göra en översyn av strategin och en särskild konsekvensanalys.

Utredningens förslag till materielförsörjningsstrategi är enligt ISP:s bedömning över lag så pass allmängiltigt utformad att de övergripande huvudlinjerna torde stå sig även efter det att Sverige blir medlem i Nato. ISP ställer sig dock positiv till att en särskild konsekvensanalys utförs i enlighet med utredningens förslag. Vissa förändrade omständigheter efter ett medlemskap i Nato torde föranleda några justeringar i materielförsörjningsstrategin.

En sådan omständighet är hur Sverige vid ett krisläge eller i krig förhåller sig till andra Natoländers behov av sådan krigsmateriel som tillverkas av den svenska försvarsindustrin, t.ex. ammunition, som både Sverige och andra Natoländer använder sig av och som länderna i kris eller krig är i trängande behov av. Under t.ex. andra världskriget var valet enkelt. Sverige (och andra länder, t.ex. Finland) avbröt i princip helt försvarsindustrins krigsmaterielexport till andra länder och köpte eller övertog (genom förfogandelagstiftningen och avslag på exportansökningar enligt krigsmateriellagstiftningen) i princip all krigsmateriel som vår försvarsindustri tillverkade eller hade tillverkat för andra länders räkning. En sådan lösning är naturligtvis otänkbar när Sverige väl är medlem i Nato och var med hänsyn till det i dag internationella ömsesidiga beroendet otänkbar redan dessförinnan.

Det ömsesidiga beroendet mellan Sverige och andra länder, framför allt Natoländer, av krigsmateriel, inklusive reservdelar, ammunition och komponenter, är så pass betydande att om Sverige nekar export av krigsmateriel till eller övertar krigsmateriel som är tillverkad av svensk försvarsindustri och avsedd för ett annat Natoland riskerar vi att undergräva inte bara försvaret av Nato i stort utan även av Sverige. På så sätt kan det sägas att exportkontrollens och krigsmateriellagstiftningens betydelse ökar genom Sveriges medlemskap i Nato på grund av vikten av att analysera och kalibrera att krigsmaterielen verkligen i slutänden når rätt mottagare. Förfogandelagstiftningens betydelse när det gäller övertagande av krigsmateriel torde samtidigt minska genom Sveriges medlemskap i Nato på så sätt att Sverige inte utan betydande risk för Nato och därmed för Sveriges försvar och inte utan en noggrann analys i det enskilda fallet bör överta av försvarsindustrin tillverkad krigsmateriel som förvisso befinner sig i Sverige men som är tänkt att exporteras till ett annat Natoland. Om så sker riskerar Sverige inte bara att minska det andra Natolandets militära förmåga, och därmed indirekt även Sveriges försvar, utan också att andra Natoländer agerar på samma sätt mot Sverige, även i kris och krig, när det gäller för Sveriges Försvarsmakt vital krigsmateriel som tillverkas i andra Natoländer.

	5(5)
Dnr: 2022-7.5.2-0005	

I utrikesdeklarationen från den 10 juni 2022 konstaterar regeringen att ett svenskt medlemskap i Nato kan förändra förutsättningarna för krigsmaterielexport inom vårt nationella regelverk. Av uttalanden från statsministern och utrikesministern har framgått att ett svenskt medlemskap i Nato, oavsett förändringar av krigsmaterielregelverket, kommer att få återverkningar på tolkningen av detsamma. Detta gäller redan under ansökningsprocessen. Sveriges ansökan om medlemskap i Nato stärker i hög grad de försvars- och säkerhetspolitiska skäl som talar för att bevilja export av krigsmateriel till andra Nato-medlemsstater.

Carl Johan Wieslander
Generaldirektör

Generaldirektören Carl Johan Wieslander har beslutat detta remissvar. Försvars- och säkerhetspolitiska experten Isam Salih har varit föredragande.